

Ontdekking in een voormalig stukje Heemstede

Peter van Wingerden

In de tuin van de voormalige buitenplaats Uyt den Bosch aan de Spanjaardslaan in Haarlem bevindt zich een bijzonder koepeltje dat tot nu toe aan vrijwel ieders aandacht is ontsnapt. De koepel zelf en de panelen in het interieur bleken het meer dan waard om nader te onderzoeken.

► Het tuin-koepeltje van Uyt den Bosch in de tuin van Spanjaardslaan 1-5.

Enkele jaren geleden liet de eigenaar van Spanjaardslaan 1-5 mij een koepeltje in de tuin zien. Nu is op nummer 1 Boutiquehotel 't Vosje gevestigd en zijn de panden 1-5 en de tuin kadastraal gescheiden van het grote huis *Uyt den Bosch*. Vroeger vormde de hele bebouwing van Spanjaardslaan 1-7 en de omringende grond samen de buitenplaats *Uyt den Bosch*. De koepel hoort bij de tuininrichting daarvan. Eerder is in *HeerlijkHeden* aandacht geschonken aan *Uyt den Bosch* en z'n bewoners, 't Vosje en het tuinbeeld Daphne en Apollo, maar nog niet aan het tuinkoepeltje. Ik zag onmiddellijk dat het de moeite waard was om het koepeltje nader te

onderzoeken, want het is heel bijzonder, volgens kenners zelfs uniek. De leek zou het een tuinhuisje noemen, maar in vaktermen is het een tuinkoepel. Het koepeltje bij *Uyt den Bosch* is volgens deskundigen gebouwd rond 1920 en bevat twee heel bijzondere sculpturen. In dit artikel probeer ik aan te tonen dat het de echtgenote van baron Arnoud Hendrik baron van Hardenbroek van Ammerstol is geweest, die door middel van dit tuinkoepeltje een stuk van haar verleden overbracht naar deze plek. Zij had haar jeugd doorgebracht op *Veenenburg*, de buitenplaats van de familie Leembruggen op de grens van Lisse en Hillegom.

Heemstedse Heilig Hartbeelden spoorloos verdwenen

Hillebrand de Lange

In het jubileumnummer van HeerlijkHeden werd ik geraakt door een foto op blz. 84. Het Heilig Hartbeeld uit de tuin van het Bavogesticht aan de Kerklaan dat daar verloren staat met op de achtergrond de oprukkende flats van de Provinciebuurt. Deze foto spreekt boekdelen. Waar zou het beeld echter gebleven zijn? Is het misschien afgevoerd in een container met grof vuil of is het toch nog ergens in ere hersteld? Vragen die me bezighouden.

▲ Het Heilig Hartbeeld in de voormalige achtertuintuin van het Bavogesticht aan de Kerklaan; 1968. Op de achtergrond de flats van de Frieslandlaan in aanbouw.

Ooit stond in de tuin voor de Sint Bavokerk aan de Herenweg hoog verheven op een sokkel ook een Heilig Hartbeeld. Een blikvanger in de openbare ruimte. Prominent aanwezig aan de Herenweg. Waar is dit beeld gebleven? Dat is de kwestie. Op de speelplaats van het toenmalige seminarie Hageveld stond in een nis ook een levensgroot Heilig Hartbeeld. Ook hier op een prominente plek in het zicht van de spelende leerlingen. Dit beeld is enkele jaren terug, na een decennialang verblijf in een opslagkelder, in ere hersteld en heeft een plaats gekregen in de foyer van de aula van Hageveld. De verwijdering van deze beelden uit tuinen, van speelplaatsen en voor kerken om plaats te maken voor nieuwbouw en parkeerplaatsen paste in de secularisatiegolf die in de jaren zestig over Nederland spoelde.

Volksdevotie van het Heilig Hart van Jezus

Waarom je druk maken om deze Heilig Hartbeelden? Snappen de huidige inwoners van Heemstede en Bennebroek nog iets van de betekenis van deze beelden? Het antwoord kan heel duidelijk zijn. Die betekenis is verloren gegaan. De Heilig Hartdevotie is in Nederland sinds de jaren zestig praktisch geheel verdwenen. Wel is de Sacré Coeur basiliek op Montmartre in Parijs bij iedere toerist bekend als blikvanger en als

▲ De tenor Tom Hofman krijgt zangles bij Coby Riemersma thuis.

thuis lesgeven aan professionals en amateurzangers. Ze gaf zangworkshops voor amateurs in het Oude Slot en begeleidde soms zangers in het Minervatheater tijdens concerten van de Heemstedse Kunstkring. In het huis van haar zus Miep en haar zwager Jaap van Luin aan de Bronsteeweg 76 vonden liederenrecitals plaats. Miep van Luin begeleidde als pianiste zangers bij optredens en gaf pianoles. Samen traden de zussen ook wel op.

▼ Miep van Luin-Riemersma, pianiste en zus van Coby.

Veelkleurig karakter

In 1982 interviewde Ko van Leeuwen Coby Riemersma. Hij omschreef haar als bescheiden, maar ook explosief en impulsief. 'Ze kan zich vastbijten als een terriër en zal pas loslaten als ze bereikt heeft wat ze wil. Maar ze doorspekt haar lessen altijd met humor'. Over haarzelf zegt ze in dat interview: 'Non-conformisme, dat is een van de belangrijkste trekken in mijn karakter' en 'Ik heb een scherp tongetje'. Ze kon slecht tegen onrecht en liet zich daar regelmatig over uit.

Toen een eeuwenoude lindeboom aan de Blekersvaart gerooid zou worden, protesteerde Coby daar heftig tegen en dreigde dat ze desnoods naakt in die boom zou gaan zitten om dat te voorkomen. Uiteindelijk is die boom niet gerooid.

Hans Krol sprak eens met haar over straatnamen in Heemstede en ze reageerde hierop met: 'Naar mij zal wel nooit een straat worden genoemd, want ik ben altijd veel te kritisch tegenover de gemeente geweest'. In 1984, het jaar van haar overlijden, kwam het toch zover met de Coby Riemersmalaan in Merlenhoven.

▲ *Rijkspolitie op de hoek van de Meerweg en de Schoollaan voor de later afgebroken pastorie; 1957.*

▼ *Schoolkinderen van de Willinkschool (School met de bijbel) op bezoek bij 'freule' Willink in 1942.*

incident, maar verder bleef het in het algemeen rustig voor de politie. 75 jaar later is geen politie meer te bekennen in het dorp.

Einde ambachtsheerlijkheid Bennebroek

De invloed van de ambachtsheren en -vrouwen op het gemeentebestuur was in de loop van de 20ste eeuw drastisch afgenomen. Voor de Tweede Wereldoorlog had ambachtsvrouw Arnoldine Willink alle wegen voor een symbolisch bedrag overgedragen aan de gemeente,

Bronnen

C. Bregman, *Kent u ze nog... de Bennebroekers*, Zandbommel 1972.

J.W. Groesbeek, *Bennebroek, een beeld van een dorpsgemeenschap*, Zutphen 1982.

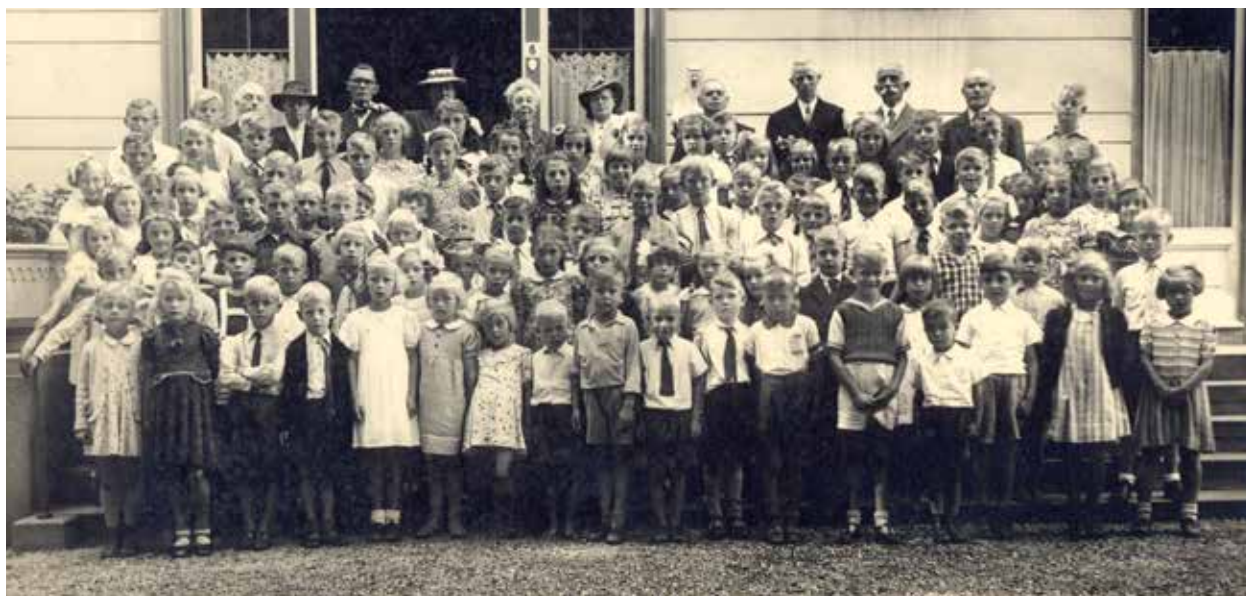
Annabella Meddens-van Borselen, *De tijden veranderen, burgemeesters van Heemstede en Bennebroek 1811-1997*, Alkmaar z.j.

<https://nha.courant.nu>

www.allecijfers.nl

waardoor een einde kwam aan de voortdurende strijd met de gemeente over het onderhoud van de wegen. Wel probeerde zij haar positie als ambachtsvrouw van Bennebroek zoveel mogelijk te handhaven. Op Koninginnedag gingen de schoolkinderen bij haar op bezoek totdat zij in 1950 overleed.

Hiermee kwam na driehonderd jaar een einde aan de ambachtsheerlijkheid Bennebroek. De toegangspoort van *Huis te Bennebroek* werd afgebroken en in 1973 ook het huis. Lange tijd na het overlijden van de laatste telg van de familie Willink bleef de bevolking zich nog de weldadigheid van de familie Willink naar de Bennebroekers herinneren.

In 1975 volgde Henk zijn vader op als eigenaar. De zaken gingen goed en in 1979 kwam aan de achterkant een forse

aanbouw. Vooral aan de sfeer in de winkel heeft Henk goede herinneringen. 'De gesprekken met de klanten gingen niet alleen over welke verf je het beste kunt gebruiken. De winkel was ook een ontmoetingsplek waar mensen hun lief en leed bespraken en waar de laatste nieuwtjes uit het dorp werden uitgewisseld.'

Vanwege gezondheidsproblemen moest Henk noodgedwongen in 1994 de zaak overdoen aan Gé van Lochem, die al enige jaren bij hem werkte. De naam Ree bleef gehandhaafd.

Uitbreiding

Een van de werknemers van Van Lochem was Jasper de Zwart. Creatief, enthousiast en niet bang voor vieze handen. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Jasper na tien jaar de nieuwe eigenaar van de winkel werd. Dat is hij nu nog steeds, samen met zijn partner Sabine Molhoek, die de zakelijke kant voor haar rekening neemt.

Er kwam ook een nieuwe naam: Home made by Ree. Jasper licht toe: 'Kwamen

▲ Advertentie uit 1951.

▲ Henk Ree jr. gaf zijn klanten graag deskundig advies. Foto jaren zestig.

Heemstedse restauratie met landelijke uitstraling

De drie grafkisten zijn gerestaureerd door Inske Immink van Immink Restauratieatelier uit Heemstede. Inske had al eerder de grafkisten in de grafkelder van Adriaan Pauw in de Oude Kerk aan het Wilhelminaplein gerestaureerd.

In het restauratiebudget voor de grafkapel was geen rekening gehouden met restauratie van de kisten. De HVHB heeft hiervoor fondsen geworven en uiteindelijk is een bedrag van bijna € 12.000 ter beschikking gesteld aan de gemeente Heemstede. Bijdragen werden ontvangen van twee fondsen die uitdrukkelijk anoniem willen blijven, verder van a.s.r., J.C. Ruigrok Stichting, Van der Veldt Timmertechneken, diverse particulieren en de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum. Uitvaart Zorgcentra Nederland stelde een grafkist ter beschikking, waarin de stoffelijke resten van Willem opgeborgen zijn tijdens de restauratie van zijn kist.

De kisten zijn in maart teruggeplaatst in de kelder. Ze rustten altijd op twee oude tramrails. Deze liggen nu ook weer onder de kisten, maar onder iedere kist is nu een brede, maar niet zichtbare onder-

steuning aangebracht. Zo krijgen de kisten steun en is er voldoende luchtcirculatie rondom. In de kelder en de kapel zijn ook extra voorzieningen aangebracht voor ventilatie en verwarming. Ook is er een datalogger geplaatst, waarmee temperatuur en luchtvochtigheid op afstand kunnen worden uitgelezen. We kunnen dan bijsturen om zo de omstandigheden voor de kisten en de originele wand-schildering optimaal te houden. Jorien Duivenvoorden, woonachtig in Heemstede en verbonden aan het Rijksmuseum, adviseert ons hierbij. Zij is momenteel bezig met een promotieonderzoek naar de effecten van klimaatverandering op kunstwerken. Ook Leon Bok, specialist funerair erfgoed bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is nauw betrokken geweest bij de restauratie. Lijkkisten zijn feitelijk verbruiksgoederen, worden weinig bewaard en zijn meestal niet zichtbaar. De drie kisten in de grafkapel van Van Vollenhoven daarentegen zijn door Inske Immink op Olympisch niveau gerestaureerd en worden nu onder optimale omstandigheden bewaard.

Inske restaureerde ook het bidstoeltje, dat in de kapel stond. Zou Maurits jr. hier bij zijn bezoeken aan de kapel geknield op hebben gebeden voor de zielenrust van zijn opa, vader en moeder? En voor het voortbestaan van de kapel? Dat heeft dan succes gehad. Iedereen betrokken bij dit fascinerende project kan in ieder geval heel trots zijn op het behaalde resultaat.

Bronnen, meer lezen en kijken

Noord-Hollands Archief [dossiernummer] 3868, 559 en 2095, 724 en 725-729

<https://ilibrarian.wordpress.com>

www.vanlennep.nl

Rolf van der Woude, *Geloof in de brouwerij. Opkomst, bloei, ondergang en herrijzenis van De Gekroonde Valk*, Amsterdam 2017.

Rolf van der Woude, *Brouwer naast God. Willem Hovy (1840-1915). Ondernemer en filantroop*, Amsterdam 2020.

Op www.hvhb.nl:

- bijlage bij *HeerlijkHeden* 193: fotoverslag van de restauratie en het eindresultaat
- video van Gerard van Schie
- Marc de Bruijn, 'De tempel van de Herfstlaan: de grafkapel van Van Vollenhoven' over de geschiedenis van de kapel en de familie Van Vollenhoven, *HeerlijkHeden* 166, ook te vinden via deze QR-code.

◀ *Het bidstoeltje in de kapel.*

◀▶ Wim Gohres reikte Hans Krol de oeuverprijs van de HVHB uit, gemaakt door edelsmid Rosita van Wingerden. De prijs is een perspex sokkel, waarin de boeken die Hans Krol heeft geschreven in miniformaat zijn verwerkt, met daar bovenop een zilveren opengeslagen boekje met inscriptie.

► Bloemen voor de sprekers. V.l.n.r. Sjaak Struijf, Michiel van der Burght, Elbert Roest en Dorine van Hoogstraten. In het midden, tussen hen in, Astrid Nienhuis.

◀▶ Bij een feestelijk drankje en hapje werd er geanimeerd bijgepraat.

